

Hemşirelik Öğrencilerinin Öz Yeterlik Algısı ile İnvaziv Hemşirelik Girişimlerini Yapma Durumları Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi ve Klinik Uygulamaya İlişkin Görüşleri: Tanımlayıcı Araştırma

Determining the Relationship Between Nursing Students' Perception of Self-Efficacy and Their Status of Performing Invasive Nursing Interventions and Views About Clinical Practice: Descriptive Research

 Şüle BIYIK BAYRAM^a

^aKaradeniz Teknik Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Trabzon, Türkiye

ÖZET Amaç: Bu çalışma, hemşirelik öğrencilerinin öz yeterlik algısı ile invaziv hemşirelik girişimlerini yapma durumları arasındaki ilişkiyi ve klinik uygulamaya ilişkin görüşlerini belirlemek amacıyla yapılmıştır. **Gereç ve Yöntemler:** Çalışma, Karadeniz Teknik Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü 3. ve 4. sınıfında öğrenim gören 132 hemşirelik öğrencisiyle yürütülmüş tanımlayıcı türde bir çalışmadır. Veriler, "Tanıtıcı Özellikler Formu", "İnvaziv Hemşirelik Girişimleri Formu" ve "Öz Yeterlik Ölçeği" ile toplanmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde, tanımlayıcı istatistikler, Mann-Whitney U testi ve Spearman korelasyon analizi kullanılmıştır. **Bulgular:** Öğrencilerin öz yeterlik algı puanı ortancasının 58 (28-82) olduğu belirlenmiştir. Öz yeterlik algı puanı ortancası 3. sınıf öğrencilerinde 53,5 (52-55), 4. sınıf öğrencilerinde ise 58 (45-82) olarak belirlenmiştir. Her iki sınıf arasında ölçek toplam ve alt boyutları puan ortancalarında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olmadığı belirlenmiştir ($p=0,988$). Hemşirelik öğrencilerinin öz yeterlik algısı ile klinikte bir kez yaptıkları kan alma ve intravenöz kateter yerleştirme uygulamaları arasında istatistiksel açıdan anlamlı çok zayıf oranda pozitif bir ilişki olduğu ($p=0,018$, $p=0,031$), nazofaringeal aspirasyon uygulamasında ise çok yüksek oranda pozitif bir ilişki olduğu belirlenmiştir ($p=0,009$). **Sonuç:** Öğrencilerin kliniklerde yaptıkları kan alma, intravenöz kateter yerleştirme ve nazofaringeal aspirasyon yapma uygulamaları ile öz-yeterlik algıları arasında pozitif yönde bir ilişki olduğu ve bu girişimlerde öğrencilerin motivasyonlarının artırılması gerektiği belirlenmiştir.

ABSTRACT Objective: This study was conducted to determine the relationship between nursing students' perception of self-efficacy and their status of performing invasive nursing interventions and their views on clinical practice. **Material and Methods:** The study is a descriptive study conducted with 132 nursing students studying in the third and fourth year of the Faculty of Health Sciences, Department of Nursing Karadeniz Technical University. The data were collected using the "Descriptive Characteristics Form", "Invasive Nursing Interventions Form" and "Self-Efficacy Scale". Descriptive statistics, Mann-Whitney U test, and Spearman correlation analysis were used to evaluate the data. **Results:** The median of the students' self-efficacy perception score was determined to be 58 (28-82). The median of self-efficacy perception score is 53.5 (52-55) for third grade students and 58 (45-82) for fourth grade students. There was no statistically significant difference between the two classes of the mean scores of the scale total and sub-dimensions ($p=0.988$). It was determined that there is a statistically significant, very weakly positive correlation between nursing students' self-efficacy perception and their practice of blood drawing and intravenous catheter placement once in the clinic ($p=0.018$, $p=0.031$), and a very high positive relationship in suctioning practice nasopharyngeal suctioning ($p=0.009$). **Conclusion:** It has been determined that there is a positive correlation between the practices of blood drawing, intravenous catheter and nasopharyngeal suctioning performed by the students in the clinics and their self-efficacy perceptions and students' motivation should be increased in these interventions.

Anahtar Kelimeler: Hemşirelik öğrencileri; klinik beceri; öz yeterlik

Keywords: Nursing students; clinical skill; self efficacy

Öz yeterlik (ÖY) kavramı, Albert Bandura tarafından bilişsel davranış değişimi sürecinde ortaya çıkan sosyal bilişsel teoride "bireyin belli bir performans düzeyini başarıyla gerçekleştirme kapasitesine

ilişkin algısı" olarak tanımlanmıştır.¹ Bu kavram, bireyin kendi yaşamında yaşadıklarını analiz etmesi, karar vermesi, uygulaması ve sonuçlarını değerlendirmesi sürecinde bir davranışı başlatabilmesi, sür-

Correspondence: Şüle BIYIK BAYRAM
Karadeniz Teknik Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Trabzon, Türkiye
E-mail: sulebiyik@gmail.com

Peer review under responsibility of Türkiye Klinikleri Journal of Nursing Sciences.

Received: 06 Mar 2021

Received in revised form: 26 Jun 2021

Accepted: 13 Jul 2021

Available online: 18 Aug 2021

2146-8893 / Copyright © 2022 by Türkiye Klinikleri. This is an open access article under the CC BY-NC-ND license (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>).

dürebilmesi ve bu sırada karşılaştığı engelleri aşacağına dair kendine olan inancıdır. Kısaca bireyin kendine olan öz güvenidir.² Öz güveni olan bireylerin, başarılı olacağına inandıkları işlere başlayabildikleri, işlerinde başarılı oldukları ve başarısız olduklarında ise bu durumu kendi eksikliği olarak görmeyerek yeni yöntem ve planlar geliştirdikleri bilinmektedir.³⁻⁶ Bu nedenle ÖY, bireyin davranışları üzerinde etkili olan bilişsel algılama faktörlerinden birisidir. ÖY algısı düşük olan bireyler, olayları gözlerinde büyütürken zor olduğuna inanırken, yüksek olan bireyler başarılı olacaklarına inancı yüksek olduğundan olayları daha iyi yönetmektedir.⁷

Hemşirelik eğitimi, teori ve uygulama ile bütünleşen bir süreçtir. Bu eğitim sürecinde öğrencilerin bilişsel, duyuşsal ve psikomotor becerileri geliştirmeleri beklenir.⁸ Hemşirelik öğrencilerinin ÖY algısı, bilişsel ve psikomotor becerilerin öğrenilmesini sağlayan belirleyici bir faktördür.⁹⁻¹¹ Yapılan çalışmalarda, öğrencilerin ÖY algıları ile ders not ortalaması arasında pozitif ilişki olduğu, ÖY algısı yüksek olan öğrencilerin beceriyi öğrenmeye olan ilgi, isteklilik ve motivasyonunun arttığı ve ayrıca öğrencilerin klinik uygulamada daha az anksiyete ve stres yaşadığı ve hemşirelik beceri uygulamalarını daha fazla yaptıkları belirtilmektedir.^{9,12-15} Terzi ve ark. tarafından yapılan bir çalışmada, ilk kez kan alma işlemi yapacak öğrencilerin ÖY algıları ile becerileri arasında pozitif bir ilişki olduğu belirtilmiştir.¹⁵ Hemşirelik öğrencilerinin ÖY algılarının incelendiği çalışmalarda, algı puan ortalamalarının orta düzey ve üzerinde olduğu ve sınıf düzeyi arttıkça ÖY algılarının arttığı belirlenmiştir.^{14,16}

Öğrenciler klinik uygulamaya çıkmadan temel hemşirelik becerilerini öğretim elemanından izler, laboratuvarında maketler üzerinde uygular, daha sonra klinik uygulamaya çıktıklarında hasta üzerinde yapılırken izler ve öğretim elemanı rehberliğinde yapar.¹⁷ Öğrenciler, klinikte temel hemşirelik uygulamalarını yaparken korku, stres ve anksiyete yaşarlar. Bu durum, uygulamalardan uzak durmalarına neden olmaktadır.^{18,19} Öğrencilerin klinik uygulama stresini azaltmak için laboratuvar ortamında tekrar tekrar uygulama yaptırmak gerekmektedir. Ayrıca yapılan çalışmalar, klinik uygulama stresinin yanı sıra öğrencilerdeki ÖY algı düzeylerinin de uygulama

yapma durumlarını etkileyebileceğini göstermektedir.^{9,15,20} Bu nedenle öğrencilere kliniklerde rehberlik eden hemşire ve öğretim elemanlarının öğrencilerin ÖY algı düzeylerini bilmesi, öğrencilerin invaziv işlemleri uygulamadaki motivasyonu için yönlendirici olabilir. Çünkü bireylerin sahip oldukları ÖY algıları onların nasıl hissedeceklerini, düşüneceklerini, davranacaklarını ve kendilerini nasıl motive edeceklerini belirler.²¹ Literatürde, öğrencilerin ÖY düzeyi ile becerilerinin farkına varabilme, ders başarısı ve akademik performans arasında pozitif bir ilişki olduğu ve bu durumun öğrenme motivasyonunu artırmada güçlü bir faktör olduğu belirtilmektedir.²² Beceri yeterliliğinin ön planda olduğu hemşirelik eğitiminde öğrenciden uygulamayı en iyi şekilde gerçekleştirmesi beklenir. Öğrencilerin ÖY düzeyinin bilinmesi, ÖY inancını artıracak strese karşı fiziksel ve duyuşsal oto-kontrolü sağlayacak sosyal etkinlikler, aktiviteler yapılabilir.^{6,22} ÖY algısı yüksek olan öğrencilerin stres düzeyi düşük olacağı için beceri uygulamalarını rahatlıkla tekrar tekrar uygulayıp geliştirebilirler.^{23,24} ÖY algısı düşük olan bireylere, beceri uygulamalarını daha fazla deneme imkânı tanınabilir ve bu konuda cesaretlendirilir. Çünkü hemşirelerin eğitimleri sürecinde beceri eksikliklerinin olmaması, mezun olduklarında hasta güvenliğini, bakım kalitesini ve memnuniyetin artmasını sağlayacaktır. Bu nedenle bu çalışma, hemşirelik öğrencilerinin ÖY algısı ile invaziv hemşirelik girişimlerini yapma durumları arasındaki ilişkinin ve klinik uygulamaya ilişkin görüşlerinin belirlenmesi amacıyla yapılmıştır.

GEREÇ VE YÖNTEMLER

ARAŞTIRMANIN TİPİ

Bu çalışma, hemşirelik öğrencilerinin ÖY algısı ile invaziv hemşirelik girişimlerini yapma durumları arasındaki ilişkiyi ve klinik uygulamaya ilişkin görüşlerini belirlemek amacıyla tanımlayıcı tipte yapılmıştır.

ARAŞTIRMANIN YERİ

Çalışma, Karadeniz Teknik Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi 2020-2021 eğitim öğretim yılı güz döneminde öğrenim gören 3. ve 4. sınıf hemşirelik öğrencileriyle yürütülmüştür.

ARAŞTIRMANIN EVRENİ VE ÖRNEKLEMİ

Çalışmanın evrenini Karadeniz Teknik Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümünde 3. ve 4. sınıflarda okuyan toplam 320 öğrenci, örneklemini ise çalışmaya katılmayı kabul eden 132 öğrenci oluşturmuştur. Çalışmada evrenin %41'ine ulaşılmıştır. Çalışma için koronavirus hastalığı-2019 [coronavirus disease-2019 (COVID-19)] pandemisi öncesinde hemşirelik esasları, iç hastalıkları hemşireliği, cerrahi hastalıkları hemşireliği, kadın hastalıkları hemşireliği ve güz dönemi intörnlik uygulamalarını yapmış olmaları nedeniyle 3. ve 4. sınıf öğrencileri çalışmaya alınmıştır. Çalışmanın yapıldığı süre içerisinde COVID-19 pandemisi nedeniyle 1. ve 2. sınıflar klinik uygulamaya henüz çıkamadığından çalışmaya alınmamıştır.

VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Çalışmanın verileri, “Tanıtıcı Özellikler Formu”, “İnvaziv Hemşirelik Girişimleri Formu” ve “Öz Yeterlik Ölçeği” ile toplanmıştır.

Tanıtıcı özellikler formu, araştırmacı tarafından literatüre dayalı olarak hazırlanmıştır.^{22,25,26} Form; yaş, cinsiyet, meslekteki isteklilik ve memnuniyet durumu, klinik uygulamasını yaptıkları ve yapmadıkları dersler, klinik uygulamanın mesleğe hazırlamadaki yeterliliği ve klinik uygulama yapabilme durumlarını içeren toplam 8 sorudan oluşmaktadır.

İnvaziv hemşirelik girişimleri formu, araştırmacı tarafından literatüre dayalı olarak hazırlanmıştır.

^{14,22,24,26} Kan alma, intravenöz (İV) damar yolu açma, intramusküler (İM) ve subkütan [subcutaneous (SC)] enjeksiyon yapma, nazogastrik (NG) sonda takma, nazofaringeal aspirasyon yapma ve üriner kateter takma gibi bazı temel hemşirelik invaziv uygulamalarını içermektedir. Öğrencilerin bu uygulamaları maket üzerinde deneme, klinikte izleme, klinikte bir defa yapma, klinikte birden fazla yapma durumları ve yeterliliklerinin evet/hayır şeklinde cevapladığı, invaziv işlemleri yapamama nedenlerini belirleyen maddelerden seçtiği ve invaziv işlemlerde kendini yeterli görme ya da görmeme durumunun sorgulandığı açık uçlu soru olmak üzere toplam 43 sorudan oluşmaktadır (Ek 1).

Öz yeterlik ölçeği, Sherer ve ark. tarafından davranış ve davranışsal değişimleri değerlendirmek üzere geliştirilen bir öz değerlendirme ölçeğidir.²⁷ Türkçe formunun geçerlilik ve güvenilirliği Gözüm ve Aksayan tarafından yapılmıştır.⁴ Ölçek 23 maddeden oluşmaktadır. Beşli Likert tipi olan ölçekte her bir madde; beni hiç tanımlamıyor (1), beni biraz tanımlıyor (2), kararsızım (3), beni iyi tanımlıyor (4), beni çok iyi tanımlıyor (5) şeklinde işaretlenmektedir. Her madde için verilen puan esas alınmaktadır. Ölçeğin 2, 4, 5, 6, 7, 10, 11, 12, 14, 16, 17, 18, 20 ve 22. maddeleri ters yönde puan almaktadır. Ölçekten en az 23 puan, en fazla 115 puan alınabilmektedir. Ölçekten alınan toplam puanın yüksek olması, bireyin öz etkililik yeterlilik algısının iyi düzeyde olduğunu göstermektedir. Ölçekte “Davranışa Başlama (DB)”, “Davranışı Sürdürme (DS)”, “Davranışı Tamamlama

EK 1: Öğrencilerin invaziv hemşirelik girişimleri formu.

Hemşirelik eğitiminin boyunca laboratuvarında ve klinikte yaptığınız invaziv hemşirelik girişimlerini aşağıdaki tabloda belirtiniz. Yapmadığınız uygulamanın nedenini belirtiniz.

İnvaziv hemşirelik girişimleri	Bir kez maket üzerinde denedim	Klinikte bu uygulamayı izledim	Klinikte bir kez uyguladım	Klinikte birden çok uyguladım	Uygulamayı yapmama nedeniniz nedir?	Kendimi bu uygulamada yeterli görüyorum
Kan alma	Evet Hayır	Evet Hayır	Evet Hayır	Evet Hayır	Klinikte hiç yapılmaması Hemşirenin uygulamayı öğrenciye bırakmaması Öğretim elemanının yanında olmaması Daha önce laboratuvarında hiç denememiş olmam Hastada bir şey olacak korkusu Hastanın istememesi Kendime güvenememe Diğer:	Evet Hayır
Damar yolu açma						
Intramusküler enjeksiyon yapma						
Subkütan enjeksiyon yapma						
NG sonda takma						
Aspirasyon						
Üriner kateterizasyon						

İnvaziv işlemlerde kendini yeterli görme ya da görmeme durumunu bir cümle ile belirtir misiniz?.....

(DT)”, “Engellerle Mücadele (EM)” olmak üzere 4 alt boyut yer almaktadır.⁴ Ölçeğin tüm ifadelerinin dâhil edildiği Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı 0,81, test-tekrar test güvenilirliği 0,92 olarak bulunmuştur. Bu çalışmada ölçeğin Cronbach alfa katsayısı 0,55 olarak belirlenmiştir. Ölçeğin az sayıda kişiye uygulanmasından dolayı Cronbach alfa katsayısının düşük çıktığı düşünülmektedir.

VERİLERİN TOPLANMASI

Veriler, çalışmaya katılmaya kabul eden öğrencilere gönderilen Google Form anketi ile 02.01.2021-01.02.2021 tarihleri arasında toplanmıştır. Anketin doldurulması yaklaşık 10 dk sürmüştür.

ARAŞTIRMANIN ETİK YÖNÜ

Çalışmanın yapılabilmesi için Karadeniz Teknik Üniversitesi Tıp Fakültesi Bilimsel Araştırmalar Etik Komisyonundan etik kurul izni (21.12.2020 tarih ve 778 sayılı) ve çalışmanın yapıldığı kurumdan izin alınmıştır. Öz Yeterlik Ölçeği kullanımı için yazarlardan izin alınmıştır. Çalışmaya alınan öğrencilerden ise (online) onam alınmıştır. Çalışma, Helsinki Deklarasyonu Prensipleri’nde belirtilen ilkeler dikkate alınarak gerçekleştirilmiştir.

İSTATİSTİKSEL ANALİZ

Çalışmadan elde edilen veriler, SPSS 23.0 (Statistical Package For Social Sciences) paket programı kullanılarak değerlendirilmiştir. Veri toplama formlarından elde edilen ölçümsel veriler yüzdelik, ortalama ve standart sapma ile değerlendirilmiştir. Verilerin normal dağılıma uygunluğu Kolmogorov-Smirnov ile değerlendirilmiş ve uygun olmadığı belirlenmiştir. Bu nedenle 3. ve 4. sınıflar arasındaki Öz Yeterlik Ölçeği ortanca değerinin karşılaştırılmasında Mann-Whitney U testi ve ölçek puanı ile girişim yapma durumu arasındaki ilişki ise Spearman korelasyon analizi ile değerlendirilmiştir. Veriler $p < 0,05$ anlamlılık düzeyinde %95 güven aralığında değerlendirilmiştir.

BULGULAR

Çalışmaya katılan öğrencilerin %65,16’sı 4 ve %34,84’ü ise 3. sınıfta bulunmaktadır. Öğrencilerin yaş ortalaması $21,66 \pm 2,36$, %82,6’sı kadın, %70,5’i mesleğini isteyerek seçmiş ve %77,3’ü hemşirelik

mesleğini tercih ettiği için memnundur. Öğrencilerin %56,8’i hemşirelik esasları, iç hastalıkları hemşireliği, cerrahi hastalıkları hemşireliği, kadın hastalıkları ve doğum hemşireliği klinik uygulamasına çıkmış, %35,6’sı ise cerrahi hastalıkları hemşireliği ve kadın hastalıkları ve doğum hemşireliği klinik uygulamasına COVID-19 pandemisi nedeniyle çıkmamışlardır. Öğrencilerin %62,9’u klinik uygulamaların mesleğe hazırlamada yeterli olduğunu belirtmişlerdir (Tablo 1).

Öğrencilerin ÖY algı puanı ortancasının 58 (28-82) olduğu belirlenmiştir. ÖY algı puanı ortancası 3. sınıf öğrencilerinde 53,5 (52-55), 4. sınıf öğrencilerinde 58 (45-82) olarak saptanmıştır. İki sınıfın ölçek toplam ve alt boyutları puan ortancaları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olmadığı belirlenmiştir ($p=0,988$) (Tablo 2).

Öğrencilerin engellerle mücadele ölçek alt boyutunda cinsiyetler arasında istatistiksel açıdan anlamlı fark olduğu belirlenmiştir ($p=0,010$). Erkeklerin puan ortancasının kadınlara göre daha fazla olduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin meslekten memnuniyetlerine göre ölçek toplam puanı, davranışa başlama ve davranışı sürdürme alt puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı fark belirlenmiştir ($p=0,007$, $p=0,002$, $p=0,000$). Meslekten memnun olmayan öğrencilerin ölçek puan ortancalarının daha fazla olduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin yeterlilik durumlarına göre ölçek toplam puanı, davranışa başlama ve davranışı sürdürme alt puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı fark belirlenmiştir ($p=0,029$, $p=0,002$, $p=0,009$). Yeterli olmadıklarını belirten öğrencilerin ölçek puan ortancalarının daha fazla olduğu belirlenmiştir (Tablo 3).

Hemşirelik öğrencilerinin ÖY algısı ile klinikte 1 kez yaptıkları kan alma ve İV kateter uygulamaları arasında istatistiksel açıdan anlamlı çok zayıf oranda pozitif bir ilişki olduğu ($p=0,018$, $p=0,031$), nazofaringeal aspirasyon uygulamasında ise çok yüksek oranda pozitif bir ilişki olduğu belirlenmiştir ($p=0,009$). Diğer uygulamalarda istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki belirlenmemiştir. Ayrıca tabloda olmamakla birlikte, öğrencilerin ÖY algı puanları ile birden fazla uygulama yapma durumları ve uygulamada kendilerini yeterli bulma durumları arasında

TABLO 1: Hemşirelik öğrencilerinin tanıtıcı özellikleri.

Tanıtıcı özellikler	3. sınıf (n=46)		4. sınıf (n=86)		Toplam (n=132)	
	n	%	n	%	n	%
Yaş ortalaması (Ortalama±SS)	20,89±1,22		22,06±2,71		21,66±2,36	
Cinsiyet						
Kadın	33	71,7	76	88,4	109	82,6
Erkek	13	28,3	10	11,6	23	17,4
Hemşirelik mesleğini isteyerek seçme durumu						
Evet	36	78,3	57	66,3	93	70,5
Hayır	10	21,7	29	33,7	39	29,5
Hemşirelik mesleği memnuniyet durumu						
Evet	39	84,8	63	73,3	102	77,3
Hayır	7	15,2	23	26,7	30	22,7
Klinik uygulamada bire bir bulunduğunuz uygulamalı olan dersleriniz*						
1, 2	43	93,5	4	4,7	47	35,6
1, 2, 3	-	-	5	5,8	5	3,8
1, 2, 3, 4	3	6,5	72	83,7	75	56,8
1, 2, 3, 4, 5	-	-	5	5,8	5	3,8
Klinik uygulamada birebir yapılamayan dersler*						
5, 6, 7, 8	15	32,6	28	32,6	43	32,6
3, 5, 6, 7, 8	3	6,5	7	8,1	10	7,6
3, 4	12	26,1	35	0,7	47	35,6
3	16	34,8	16	18,6	32	24,2
Klinik uygulamaların mesleğe hazırlamada yeterliliği						
Evet	30	65,2	53	61,6	83	62,9
Hayır	16	34,8	33	38,4	49	37,1

*1: Hemşirelik esasları; 2: İç hastalıkları hemşireliği; 3: Cerrahi hastalıkları hemşireliği; 4: Kadın hastalıkları ve doğum hemşireliği; 5: Çocuk hastalıkları hemşireliği; 6: Hemşirelikte yönetim; 7: Hemşirelikte öğretim; 8: Halk sağlığı hemşireliği; SS: Standart sapma.

TABLO 2: Hemşirelik öğrencilerinin öz yeterlik algı puanlarının sınıflara göre karşılaştırılması.

Öz yeterlik ölçek ve alt boyutları	3. sınıf (n=46)	4. sınıf (n=86)	Toplam (n=132)		p değeri*
	Ortanca (Minimum-Maksimum)	Ortanca (Minimum-Maksimum)	Ortanca (Minimum-Maksimum)	U	
Öz yeterlik algı puanı	53,5 (52-55)	58 (45-82)	58 (28-82)	1889,0	0,988
Ölçek alt boyutları					
Davranışa başlama	17 (12-29)	17 (11-33)	17 (11-33)	1640,0	0,456
Davranışı sürdürme	13,5 (7-23)	13 (8-27)	13 (7-27)	1804,0	0,992
Davranışı tamamlama	18 (14-25)	18 (12-23)	18 (12-25)	1746,5	0,760
Engellerle mücadele	9 (4-15)	9 (3-15)	9 (3-15)	1749,0	0,770

*Mann-Whitney U testi.

istatistiksel bir ilişki olmadığı da belirlenmiştir. Öğrencilerin İV kateter uygulaması, İM enjeksiyon yapma, nazofaringeal aspirasyon uygulamaları ile engellerle mücadele alt boyutu arasında düşük düzeyde

ilişki bulunmuştur (p=0,002, p=0,017, p=0,042). Öğrencilerin SC enjeksiyon ile davranışa başlama alt boyutu arasında düşük düzeyde ilişki belirlenmiştir (Tablo 4).

TABLO 3: Hemşirelik öğrencilerinin tanıtıcı özellikleri ile öz yeterlik algı puanlarının karşılaştırılması.

Öz yeterlik ölçek ve alt boyutları	Cinsiyet		U		İsteklilik		U		Memnuniyet		U		Yeterlilik		U	
	Kadın	Erkek	p değeri	U	Evet	Hayır	p değeri	U	Evet	Hayır	p değeri	U	Evet	Hayır	p değeri	U
Öz yeterlik algı puanı	57 (28-82)	62 (29-74)	0,159	0,355	58 (28-82)	58 (45-79)	0,723	2,706	57 (28-82)	61,50 (29-80)	0,007	2,706	57 (28-77)	59 (29-82)	0,029	2,189
Ölçek alt puanları																
Davranışa başlama	17 (11-33)	17,50 (12-29)	0,980	0,742	17,5 (11-33)	17 (11-29)	0,458	3,150	17 (11-13)	20 (14-29)	0,002	3,150	17 (11-33)	18 (11-32)	0,002	3,095
Davranışı sürdürme	13 (7-27)	15 (7-26)	0,131	0,896	13 (7-26)	14 (7-27)	0,292	3,562	13 (7-23)	18 (9-27)	0,000	3,562	13 (7-22)	15 (7-27)	0,009	2,627
Davranışı tamamlama	18 (12-23)	19 (15-25)	0,237	0,239	18 (12-25)	18 (13-23)	0,811	0,062	18 (12-25)	18 (13-22)	0,950	0,062	18 (12-23)	18 (13-25)	0,842	0,200
Engellerle mücadele	9 (3-15)	10 (6-15)	0,010	0,523	9 (4-15)	10 (3-15)	0,601	1,408	9 (4-15)	9 (3-11)	0,159	1,408	9 (5-15)	9 (3-14)	0,134	1,500

*Mann-Whitney U testi.

TABLO 4: Hemşirelik öğrencilerinin öz yeterlik algısı ile invaziv hemşirelik girişimlerini klinikte bir kez yapma durumları.

Öz yeterlik ölçek ve alt boyutları	Kan alma		İV kateter		İM enjeksiyon		SC enjeksiyon		NG tüp		Nazofaringeal		Üriner kateter	
	p değeri	r değeri	uygulama	uygulama	uygulama	uygulama	uygulama	uygulama	uygulama	uygulama	uygulama	uygulama	uygulama	uygulama
Öz yeterlik algı puanı*	0,018	0,210	0,031	0,123	0,090	0,150	0,264	0,003	0,071	0,420	0,009	0,923	0,118	0,184
Ölçek alt boyutları														
Davranışa başlama	0,158	0,127	0,298	0,095	0,185	0,119	0,036	0,188	0,945	0,006	0,142	0,132	0,607	0,046
Davranışı sürdürme	0,212	0,113	0,919	0,009	0,872	0,014	0,063	0,167	0,806	0,022	0,275	0,098	0,370	0,080
Davranışı tamamlama	0,504	0,060	0,111	0,145	0,605	0,047	0,695	0,035	0,078	0,156	0,062	0,166	0,027	0,197
Engellerle mücadele	0,115	0,142	0,002	0,272	0,017	0,213	0,151	0,129	0,137	0,132	0,042	0,180	0,287	0,095

*Spearman korelasyon testi; İV: İntravenöz; İM: İntramusküler; SC: Subkütan; NG: Nazogastrik.

Öğrencilerin %93,2'si ve üzerinin invaziv hemşirelik girişimlerini maket üzerinde denediklerini, %55,3 ve üzerinin klinikte invaziv uygulamaları izlediklerini belirtmişlerdir. Öğrencilerin en fazla kan alma uygulamasını klinikte 1 kez uyguladıkları (%81,8) ve %92,4'ünün ise birden çok uyguladığı, en az ise NG tüp takma uygulamasını klinikte 1 kez uyguladıkları (%11,4) ve %6,1'inin ise birden fazla uyguladığı belirlenmiştir. Öğrencilerin en fazla kan alma uygulamasında kendilerini yeterli gördüklerini (%59,8), en az ise NG tüp takma uygulamasında kendilerini yeterli gördüklerini (%9,1) belirtmişlerdir. Tabloda olmamakla birlikte nazofaringeal aspirasyon, üriner kateter ve NG tüp uygulamasını 1 kez klinikte uygulayanların ölçek puan ortancalarının uygulamayanlara göre daha fazla olduğu, ancak bu durumun istatistiksel açıdan anlamlı fark oluşturmadığı belirlenmiştir (p=0,418, p=0,096, p=0,183). Diğer uygulamaları, öğrencilerin çoğu yaptığı için bu değerlendirmeye alınmamıştır (Tablo 5).

Hemşirelik öğrencileri klinikte invaziv uygulamaları yapmama nedeni olarak en fazla NG tüp takma uygulamasının kliniklerde hiç yapılmadığını (%63,2), üriner kateter uygulamasında hemşirenin uygulamayı öğrenciye bırakmadığını (%67,5) ve uygulama sırasında öğretim elemanının öğrencinin yanında olmadığını (%24,1) belirtmişlerdir. Öğrenciler, birçok uygulamayı laboratuvarında maket üzerinde denemiş olduklarından, uygulamalar arasında sadece nazofaringeal aspirasyon uygulamasını öğrencilerin %5,4'ünün maket üzerinde denemediği belirlenmiştir.

Öğrencilerin %34,4'ünün hastada bir şey olacak korkusu ile İV kateter uygulamasını denemediklerini ve %55,6'sının SC enjeksiyon uygulamasını hastaların istemediklerinden dolayı denemediklerini belirtmişlerdir. Ayrıca öğrenciler, en fazla (%31,3) İV ve üriner kateter uygulamasını işleminde kendilerine güvenemediklerinden dolayı yapmadıklarını belirtmişlerdir (Tablo 5).

Öğrencilerin klinik uygulamalara yönelik önerilerini genellikle "Klinik uygulamada teorik kırsımlara daha çok dikkat edildiği ve bu nedenle uygulamalarda yetersiz olduğumu düşünüyorum."

TABLO 5: Öğrencilerin invaziv hemşirelik girişimlerini yapma, kendilerini yeterli görme ve yapmama nedenleri.

İnvaziv hemşirelik girişimlerini uygulama	Kan alma		İV kateter uygulama		İm enjeksiyon uygulama		SC enjeksiyon uygulama		NG tüp uygulama		Nazofaringeal aspirasyon uygulama		Üriner kateter uygulama	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Bir kez maket üzerinde denedim	126	95,5	130	98,5	130	98,5	129	97,7	130	98,5	123	93,2	128	97
Klinikte bu uygulamayı izledim	130	98,5	127	96,2	126	95,5	129	97,7	73	55,3	88	66,7	110	83,3
Klinikte bir kez uyguladım	108	81,8	98	74,2	104	78,8	107	81,1	15	11,4	41	31,1	43	32,6
Klinikte birden çok uyguladım	122	92,4	100	75,8	106	80,3	122	92,4	8	6,1	22	16,7	29	22
Kendimi bu uygulamada yeterli görüyorum	79	59,8	46	34,8	76	57,6	103	78	12	9,1	19	14,4	27	20,5
Uygulamayı yapmama nedenleri														
Hemşirenin uygulamayı öğrenciye bırakmaması	8	47,1	17	53,1	13	59,1	5	55,6	48	41	46	49,5	56	67,5
Öğretim elemanının öğrenci yanında olmaması	3	17,6	6	18,8	5	22,7	-	-	15	12,8	13	14	20	24,1
Daha önce laboratuvarında hiç denememiş olmam	-	-	1	3,1	-	-	-	-	3	2,6	5	5,4	3	3,6
Hastada bir şey olacak korkusu	4	23,5	11	34,4	6	27,3	-	-	17	14,5	17	18,3	12	14,5
Hastanın istememesi	6	35,3	13	40,6	12	54,5	5	55,6	5	4,3	9	9,7	20	24,1
Kendime güvenememe	2	11,8	10	31,3	6	27,3	-	-	21	17,9	21	22,6	26	31,3
Diğer: pandemi	3	5,9	4	12,5	3	13,6	2	22,2	11	9,4	11	11,8	9	10,8

İv: İntravenöz; İm: İntramusküler; SC: Subkütan; NG: Nazogastrik.

(66. öğrenci), “Klinik uygulamalarının çok önemli olduğunu bu pandemi sürecinde daha iyi anladım.” (101. öğrenci), “Eksik kalmamak için uygulamanın olması gerekliliğini düşünüyorum. Şu anda pandemiden dolayı çok eksik olarak mezun olacağız buna bir çözüm gerektiğini düşünüyorum.” (45. öğrenci), “Aşı uygulanarak uygulamaya çıkabiliriz sonuçta bu yıl içerisinde hastanede çalıştığımız zaman yine aşı yapılacak en azından erken yapılırsa uygulamamızı da tamamlamış oluruz.” (89. öğrenci) şeklinde belirtmişlerdir.

Bazı öğrenciler ise invaziv hemşirelik işlemlerinde kendilerini yeterli görme ya da görmeme durumlarını “Klinik uygulamaya çıkmayalı 1 yıl olacak neredeyse daha önce çok yapma imkânım olmadı eğer yaptıysam da şu an yapabilecek yeterlilikte olduğumu düşünmüyorum.” (94. öğrenci), “NG, üriner kateter uygulamaları ile klinikte karşılaşmadığım için kendimi yeterli görmüyorum, diğer enjeksiyon uygulamalarında kendimi yeterli görüyorum.” (20. öğrenci), “Klinikte görerek ve uygulayarak yaptığım her uygulama daha kalıcı oluyor bundan dolayı klinikte uygulamış olduğum tüm uygulamalarda kendimi yeterli görüyorum ama uygulama fırsatım olmayan konularda ise kendimi biraz yetersiz görüyorum.” (96. öğrenci), “Uygulama yapmayalı uzun zaman olduğundan kendimi yeterli gördüklerimde bile artık yetersiz hissediyorum.” (17. öğrenci), “Uygulamaları klinikte daha çok yapma şansım olsaydı kendimi bu konuda daha yeterli hâle getirebilirdim.” (6. öğrenci) ve “Kendimi yeterli görmediğim gibi çevremde beni yeterli görmüyor.” (34. öğrenci) şeklinde belirtmişlerdir.

TARTIŞMA

Öğrencilerin ÖY algı durumlarının öğretim elemanları tarafından bilinmesi, öğrencilerin klinik uygulamada karşılaşacakları güçlüklerle nasıl baş edeceklerini, motivasyonlarını artırıcı teknikler geliştirmelerini ve eksik uygulamaları tamamlamaları için fırsatlar sunulmasını sağlayacaktır.²¹ Bu çalışmada, öğrencilerin ÖY algı puanı değerinin orta düzeyde (58) olduğu belirlenmiştir. Ölçek alt boyutlarının ise DB ve DS düşük, DT ve EM orta düzeyde olduğu belirlenmiştir. Yapılan çalışmalarda da benzer olarak öğrencilerin ÖY puan ortalamalarının

orta düzeyde olduğu belirtilmiştir.^{16,25,26,28} Çalışma sonuçlarından farklı olarak, bazı çalışmalarda ise ÖY toplam puan ortalamasının yüksek düzeyde olduğu belirtilmiştir.^{9,21,25} Çıtlık Sarıtaş ve ark. tarafından yapılan çalışmada ÖY alt boyutlarında DB (30) ve DS (26) puan ortalamasının yüksek, DT (18) ve EM (9) puan ortalamalarının orta düzeyde olduğu belirtilmiştir.⁹ Dikmen ve ark.nın yaptığı çalışmada ÖY alt boyutlarına ilişkin puanların sırasıyla DB ve DT orta, DS ve EM düşük düzeyde olduğu belirtilmiştir.²⁵ Çalışma sonuçlarındaki bu farklılıkların nedeninin, çalışmaların farklı üniversitelerde okuyan öğrencilerin sosyodemografik özellikleri ve eğitim koşullarından kaynaklandığı söylenebilir.

Çalışmalarda ÖY puanının akademik başarı ve sınıf düzeyi ile ilişkili olarak arttığı ve son sınıf öğrencilerin ÖY puan ortalamalarının daha yüksek olduğu belirtilmiştir.^{9,14} Albayrak Okçin ve Gerçeklioğlu tarafından yapılan çalışmada 1. ve 4. sınıfta hemşirelik öğrencileri arasında ölçek alt boyutlarından DB arasında istatistiksel açıdan fark olduğu ve 1. sınıfların puanının yüksek olduğu belirtilmiştir.¹⁴ Sarpkaya tarafından yapılan bir çalışmada son sınıf öğrencilerinin 2. ve 3. sınıf öğrencilerine göre puan ortalamalarının istatistiksel açıdan anlamlı derecede fazla olduğu belirtilmiştir.²² Göger ve Çevirme tarafından yapılan çalışmada da son sınıftaki öğrencilerin DB, DS ve toplam puan ortalamalarının diğer sınıflardan yüksek olduğu belirtilmiştir.¹⁶ Bu çalışmada ise ÖY toplam ve alt boyut puanlarının 3. ve 4. sınıf öğrencileri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olmadığı belirlenmiştir ($p>0,05$).¹⁶ Çalışma sonuçlarındaki farklılığın, okullardaki eğitim şekillerinden, kültürel farklılıklar, deneyimler ve pandemi sürecinden kaynaklanabileceği düşünülebilir.

Hemşirelik bölümü öğrencilerinin cinsiyeti ve bölümü isteyerek tercih etme durumu ÖY puan ortalamalarını etkilemektedir.^{9,22,25} Yapılan çalışmalarda, kadınların erkeklere göre ÖY puan ortancasının istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde fazla olduğu belirtilmiştir.^{22,25} Çıtlık Sarıtaş ve ark.nın yaptığı çalışmada ise fark olmadığı belirtilmiştir.⁹ Çalışma sonuçlarından farklı olarak, Dikmen ve ark. tarafından yapılan çalışmada, davranışa başlama alt puanının kadınlarda erkeklere göre anlamlı düzeyde fazla olduğu belirtilmiştir.²⁵ Bu çalışmada ise kadın ve

erkek öğrencilerin toplam puan ortancaları arasında istatistiksel fark olmadığı, ancak engellerle mücadele alt puanının erkeklerde kadınlara göre anlamlı düzeyde fazla olduğu belirlenmiştir. Çıtlık Sarıtaş ve ark.nın, Sarpkaya ve Dikmen ve ark. tarafından yapılan çalışmalarda hemşireliği isteyerek tercih edenlerin, tercih etmeyenlere göre ÖY puan ortalamalarının anlamlı düzeyde yüksek olduğu belirtilmişken ($p<0,05$), Göger ve Çevirme tarafından yapılan çalışmada ise anlamlı bir fark olmadığı belirtilmiştir ($p>0,05$).^{9,16,22,25} Bu çalışmada mesleğin tercih edilme durumunun ÖY puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı fark olmadığı belirlenmiştir. Ayrıca meslek tercihidenden memnun olan öğrencilerin ve uygulamalarda kendini yeterli görenlerin ÖY puanlarının düşük olduğu belirlenmiştir. Bu durum, ÖY düzeyleri yüksek olan bireylerin memnuniyet düzeylerinin de daha yüksek olacağı ve öz değerlendirmede kendilerine daha eleştirel bakmalarına sebep olacağı düşünülebilir. Kendilerini eleştirel değerlendiren öğrencilerin ise öz değerlendirme yaptığında yeterlilik beklentilerinin de daha yüksek olacağı söylenebilir.

Hemşirelik öğrencileri klinik uygulamada stres ve anksiyete yaşamakta ve bu durum uygulama yapma durumlarını etkilemektedir.^{18,19} Yapılan çalışmalarda ÖY algısı yüksek olan bireylerin, kaygı ve stres düzeylerinin daha az olduğu ve öğrencilerin uygulama yapma motivasyonlarını arttırdığı belirtilmektedir.^{10,23} Varghese ve ark.nın çalışmasında öğrencilerin stres düzeyinin yüksek olması, ÖY algısını azalttığı belirtilmiştir.²⁹ Sarpkaya tarafından yapılan bir çalışmada da ÖY puanı arttıkça, öğrencilerin sınav kaygısının azaldığı belirtilmiştir.²² Bulfone ve ark.nın yaptıkları çalışmada öğrencilerin ÖY düzeyleri arttıkça, psikomotor becerileri uygularken yaşadıkları stresin azaldığı belirtilmiştir.²³ Roh ve Issenberg'in yaptığı çalışmada, öğrencilerin kardiyo-pulmoner resüsitasyon uygulama becerileri ile ÖY arasında anlamlı pozitif bir ilişkinin olduğu belirtilmiştir.³⁰ Bu çalışmada ise öğrencilerin ÖY algısı ile klinikte 1 kez yaptıkları kan alma ve İV kateter uygulaması arasında istatistiksel açıdan anlamlı çok zayıf oranda pozitif bir ilişki olduğu, nazofaringeal aspirasyon uygulamasında ise çok yüksek oranda pozitif bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Bu çalışmadan

farklı olarak Baran ve ark. tarafından yapılan bir çalışmada, İV kateter uygulaması beceri puanı ile ÖY puan ortalamaları ve ölçek alt boyutları arasında anlamlı bir ilişki olmadığı belirtilmiştir.²⁸ Çalışma sonucundaki farklılık, öğrencilerin İV kateter uygulaması yaparken beceri basamaklarına göre izleyip puanlama yapmadığımızdan kaynaklanmış olabilir. Bu çalışmada öğrencilere sadece uygulamayı yapıp yapmadıkları sorulmuştur. Karabacak ve ark. tarafından yapılan çalışmada da öğrencilerin İM enjeksiyon uygulamaları izlenerek puanlandığında, ÖY puanları ile İM enjeksiyon yapma durumları arasında ilişki olmadığı belirtilmiştir.²⁴ Bu çalışmada da benzer olarak İM uygulama ile ÖY puanları arasında istatistiksel anlamlı bir ilişki belirlenmemiştir. Ancak ölçek alt boyutu olan EM ile ÖY puanları arasında pozitif yönde istatistiksel anlamlı ilişki belirlenmiştir. Ayrıca İV kateter, İM enjeksiyon ve nazofaringeal aspirasyon uygulaması ile engellerle mücadele alt boyutu arasında da istatistiksel anlamda zayıf bir ilişki belirlenmiştir. Bu durum, öğrencilerin İV kateter, İM enjeksiyon ve nazofaringeal aspirasyon uygulamalarında cesaretli davranmadıklarını ve hastaya bir şey olur korkusu yaşadıklarından kaynaklandığı söylenebilir.

Öğrencilerin çoğu kan alma, İV kateter uygulama, İM ve SC enjeksiyon yapma uygulamasını klinikte en az 1 kez uyguladıklarını ve bu uygulamada kendilerini yeterli gördüklerini, NG tüp takma, nazofaringeal aspirasyon ve üriner kateter uygulamasını yapmadıklarını ve bu uygulamada kendilerini yeterli görmediklerini belirtmişlerdir. Şimşek ve ark. tarafından yapılan çalışmada da benzer olarak öğrencilerin çoğunun İV kateter uygulaması, İM ve SC enjeksiyon yaptığı, az bir kısmının ise üriner kateter, nazofaringeal aspirasyon ve NG tüp taktıkları belirtilmiştir.³¹ Gül ve ark. tarafından yapılan çalışmada, kan alma ve İV kateter uygulamasının klinikte öğrenciler tarafından en fazla izlenen uygulama olduğu belirtilmiştir.¹⁹ Çalışma sonuçlarına dayalı olarak, öğrencilerin laboratuvarında invaziv işlemleri 1 kez izlediği, maket üzerinde denediği ve klinikte yaptığı uygulamalar konusunda kendini yeterli gördüğü, laboratuvarında denemiş olsa da klinikte yapmadığı uygulamada kendini yeterli görmediği söylenebilir. Bu nedenle öğrencilerin ÖY algılarını arttırmak ve kli-

nikte uygulama deneyimi kazandırmak için teşvik etmek, öz değerlendirme yapmalarını sağlamak yeterliliklerini olumlu düzeyde etkileyecektir.

Tabloda olmamakla birlikte, ÖY puanı ile öğrencilerin klinikte daha az yapabildikleri nazofaringeal aspirasyon, üriner kateter ve NG tüp uygulamaları karşılaştırıldığında, uygulamayı yapan öğrencilerin yapmayanlara göre ölçek puan ortancalarının daha fazla olduğu, ancak bu durumun istatistiksel açıdan anlamlı fark oluşturmadığı belirlenmiştir. Bu sonuç, klinikte yapılan bu tip uygulamaların ÖY algısı yüksek olan öğrenciler tarafından yapıldığını göstermektedir. Çünkü ÖY algısı yüksek olan bireylerin başarılı olacaklarına ve olayları yönetebileceklerine olan algıları, işe başlamalarında motivasyon kaynağıdır.^{7,22} Bu çalışmada, öğrencilerin klinikte NG tüp takma, nazofaringeal aspirasyon ve üriner kateter uygulamalarını yapmama nedenlerini, uygulamanın klinikte yapılmadığı, hemşirenin uygulamayı öğrenciye bırakmadığı ve uygulamayı yapmada kendilerine güvenemediklerini belirtmişlerdir. Açıksöz ve ark.nın yaptığı çalışmada da benzer olarak, öğrencilerin hastaya zarar vermeyi ve yanlış uygulama yapmaktan korktuklarını ve bu durumun uygulama engeli olduğunu belirtmişlerdir.¹⁰ Bu sonuçlar, ÖY algıları düşük olan öğrencilere klinikte uygulama fırsatı verilmemesinin öğrenci motivasyonunu daha da düşürdüğü ve kendilerini yeterli görememelerine neden olduğunu göstermektedir. Sonuçlar, ÖY algısı ile öğrencilerin uygulama yapma durumları arasında pozitif ilişki olduğu ve klinikte uygulama yaptıkça kendilerini yeterli gördüklerini göstermektedir. Ayrıca COVID-19 pandemisi nedeniyle klinikten uzak kalmaları sebebiyle invaziv işlemlerde eksikliklerinin olduğunu ve bu durumun ÖY algısı ve becerilerini olumsuz etkilediğini göstermektedir.

ÇALIŞMANIN SINIRLILIKLARI

Çalışma, Karadeniz Teknik Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü 3. ve 4. sınıflarında okuyan öğrencileri kapsamaktadır. Öğrencilerin invaziv işlemleri yapma durumları sorgulanmış, öğrenciler işlemleri yaparken izlenmemiştir. Çalışma kapsamına pandemi nedeniyle klinik uygulamaya çı-

kamamış 1. ve 2. sınıf öğrencileri alınmamıştır. Ayrıca çalışma kapsamına alınan 3. ve 4. sınıfta okuyan öğrencilerin pandemi süreci nedeniyle bazı klinik uygulamaları tamamlayamamışlardır.

SONUÇ

Hemşirelik öğrencilerinin ÖY algısı ile klinikte 1 kez yaptıkları kan alma ve İV kateter uygulamaları arasında istatistiksel açıdan anlamlı çok zayıf oranda pozitif bir ilişki olduğu, nazofaringeal aspirasyon uygulamasında ise çok yüksek oranda pozitif bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Bu ilişkiler, öğrencilerin ÖY algılarının invaziv işlemlerde başarılı olacakları inancı ile sık yapılmayan uygulamaları denemelerinde motive olduklarını göstermiştir. Öğrenciler klinikte invaziv işlemleri yapamama durumlarını ise uygulamanın klinikte yapılmadığı, hemşirenin uygulamayı öğrenciye bırakmadığı ve uygulamayı yapmada kendilerine güvenemediklerini belirtmişlerdir. Öğrencilerin ÖY algılarının kendileri ve öğretim elemanları tarafından fark edilmesi becerilerini geliştirmeleri için fırsatlar sunulmasını sağlar. Bunun için öğrencileri ÖY algılarına göre klinik ortamlarda yaşadıkları anksiyete düzeylerinin azaltılması, klinik ortantasyonlarının yapılması, hastalar ile iletişimlerinin geliştirilmesi, hemşire ve öğretim elemanlarının reberliğinde klinik öğretimi gerçekleştirerek beceri eksiklerinin tamamlanması önerilmektedir.

Finansal Kaynak

Bu çalışma sırasında, yapılan araştırma konusu ile ilgili doğrudan bağlantısı bulunan herhangi bir ilaç firmasından, tıbbi alet, gereç ve malzeme sağlayan ve/veya üreten bir firma veya herhangi bir ticari firmadan, çalışmanın değerlendirme sürecinde, çalışma ile ilgili verilecek kararı olumsuz etkileyebilecek maddi ve/veya manevi herhangi bir destek alınmamıştır.

Çıkar Çatışması

Bu çalışma ile ilgili olarak yazarların ve/veya aile bireylerinin çıkar çatışması potansiyeli olabilecek bilimsel ve tıbbi komite üyeliği veya üyeleri ile ilişkisi, danışmanlık, bilirkişilik, herhangi bir firmada çalışma durumu, hissedarlık ve benzer durumları yoktur.

Yazar Katkıları

Bu çalışma tamamen yazarın kendi eseri olup başka hiçbir yazar katkısı alınmamıştır.

KAYNAKLAR

- Bandura A. Social cognitive theory in cultural context. *Applied Psychology*. 2002;51(2):269-90. [Crossref]
- Köseoğlu Örnek Ö, Kürklü A. Üniversite öğrencilerinin sağlıklı yaşam biçimi davranışları, öz etkililik-yeterlilik düzeyleri ve etkileyen faktörler [Healthy lifestyle behaviours, levels of self efficacy among university students and affected factors]. *Türkiye Klinikleri J Nurs Sci*. 2017;9(3):207-17. [Crossref]
- Akkoyunlu B, Kurbanoglu, S. Öğretmen adaylarının bilgi okuryazarlığı ve bilgisayar öz-yeterlilik algıları üzerine bir çalışma [A study on teacher candidates' perceived information literacy self-efficacy and perceived computer self-efficacy]. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 2003;24(24):1-10. [Link]
- Gözüm S, Aksayan S. Öz-etkililik-yeterlilik ölçeğinin Türkçe formunun güvenilirlik ve geçerliliği [The reliability and validity of Turkish form of the self-efficacy scale]. *Anadolu Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*. 1999;2(1):21-34. [Link]
- Aştı T, Şendir M, Acaroğlu R, Öztürk A, Büyükyılmaz F. Hemşirelik yüksekokulu 1. sınıf öğrencilerinin öz-etkililik algıları ile problem çözme yeterliliklerinin değerlendirilmesi [Evaluation of self-efficacy perception and problem solving efficiencies of first year students in college of nursing]. *İ.Ü.F.N Hem Derg*. 2009;17(3):151-7. [Link]
- Kızılcı S, Mert H, Küçükgüçlü Ö, Yardımcı T. Hemşirelik fakültesi öğrencilerinin öz etkililik düzeyinin cinsiyet açısından incelenmesi [Examination of self-efficacy levels of nursing faculty students in terms of gender]. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*. 2015;8(2):95-100. [Link]
- Özpulat F. Üniversite öğrencilerinin öz-yeterlilik düzeyi ile toplumsal cinsiyet algısı ilişkisi: Beyşehir örneği [The relationship between self-efficacy level and gender perception of university students: Beyşehir example]. *Journal of Human Sciences*. 2016;13(1):1222-32. [Link]
- Oermann MH, Gaberson KB. *Evaluation and Testing in Nursing Education. Assessment and the educational process*. 5th ed. New York: Springer Publishing Company; 2017. p.3-23. [Link]
- Çıtlık Sarıtaş S, Büyükbayram, Z, Anuş Topdemir E. Hemşirelik öğrencilerinin öz-etkililik-yeterlilik düzeyleri ile akademik başarıları arasındaki ilişkinin incelenmesi [Investigation of the relationship between self-efficacy-competence levels and academic achievements of nursing students]. *İnönü Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Dergisi*. 2020;8(3):839-49. [Crossref]
- Açıksöz S, Uzun Ş, Arslan F. Hemşirelik öğrencilerinde öz yeterlilik algısı ile klinik uygulamaya ilişkin kaygı ve stres durumu arasındaki ilişkinin incelenmesi [Assessment of relationship between nursing students' self-efficacy and levels of their anxiety and stress about clinical practice]. *Gülhane Tıp Derg*. 2016;58(2):129-35. [Link]
- Van Horn E, Christman J. Assessment of nursing student confidence using the clinical skills self-efficacy scale. *Nurs Educ Perspect*. 2017;38(6):344-6. [Crossref] [PubMed]
- Amanak K, Demirkol İ, Zeliha K. Ebelik öğrencilerinin problem çözme becerileri ile öz etkililik yeterlilik düzeyleri arasındaki ilişki [The relationship between problem solving skills and self-efficacy proficiency levels of midwifery students]. *Düzcce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*. 2019;9(2):71-5. [Crossref]
- Ancel G. Problem-solving training: effects on the problem-solving skills and self-efficacy of nursing students. *Eurasian Journal of Educational Research*. 2016;64:231-46. [Crossref]
- Albayrak Okçin F, Gerçekioğlu G. Öğrencilerin öz-etkililik-yeterlilik algıları ve sosyal destek düzeylerinin incelenmesi [Examining the levels of self-efficacy-sufficiency and social support of the students]. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*. 2013;2(1): 40-51. [Link]
- Terzi B, Daş Geçim GY, Topuz İ. Identification of the self-confidence and self-efficacy levels of student nurses when performing blood drawing for the first time on their peers. *Technol Health Care*. 2019;27(2):209-21. [Crossref] [PubMed]
- Göger S, Çevirme A. Hemşirelik öğrencilerin de öz yeterlilik düzeyinin eğitim stresi üzerine etkisi [The effect of nursing students' self-efficacy levels on education stress]. *Koç Üniversitesi Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi*. 2019;16(4):306-12. [Link]
- Baillie L, Curzio J. A survey of first year student nurses' experiences of learning blood pressure measurement. *Nurse Educ Pract*. 2009;9(1):61-71. [Crossref] [PubMed]
- Akhu-Zaheya L, Shaban I, Khater W. Nursing students' perceived stress and influences in clinical performance. *IJANS*. 2015;4(2):44-8. [Crossref]
- Gül Ş, Tarakçıoğlu Çelik GH, Arslan S, Basit G. Hemşirelik esasları dersi klinik uygulaması sırasında gerçekleştirilen temel hemşirelik uygulamalarının değerlendirilmesi: retrospektif bir çalışma [Evaluation of basic nursing activities during clinical practice of fundamentals of nursing: a retrospective study]. 2019;29(1): 54-64. [Link]
- Zengin N. Sağlık yüksekokulu öğrencilerinde öz-etkililik-yeterlilik algısı ve klinik uygulamada yaşanan stresle ilişkisinin incelenmesi [Investigate the interaction between self-efficacy and perceived stress in clinical learning environment in students of health college]. *Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*. 2007;10(1):49-57. [Link]
- Çetinkaya A, Özmen D, Fadiloğlu Ç. Geleceğin sağlık profesyonellerinin öz-etkililik-yeterlilik düzeyleri ile sosyal destek algıları arasındaki ilişki [Relationship between social support perceptions and self-efficacy levels of the future health professional]. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*. 2014;3(4): 1045-55. [Link]
- Sarpkaya EK. Hemşirelik Öğrencilerinde öz-yeterlilik-etkililik algısı ve sınav kaygısı [Yüksek lisans tezi]. Ankara: Gazi Üniversitesi; 2019. [Link]
- Bulfone G, Fida R, Ghezzi V, Macale L, Sili A, Alvaro R, et al. Nursing student self-efficacy in psychomotor skills: findings from a validation, longitudinal, and correlational study. *Nurse Educ*. 2016;41(6):E1-E6. [Crossref] [PubMed]
- Karabacak Ü, Serbest Ş, Kan Öntürk Z, Eti Aslan F, Olgun N. Relationship between student nurses' self-efficacy and psychomotor skills competence. *Int J Nurs Pract*. 2013; 19(2):124-30. [Crossref] [PubMed]
- Dikmen Y, Denat Y, Başaran H, Filiz NY. Hemşirelik öğrencilerinin öz etkililik-yeterlilik düzeylerinin incelenmesi [Investigation of self-effectiveness and self-efficacy levels of nursing students]. *Journal of Contemporary Medicine*. 2016;6(3):206-13. [Link]
- Tuğrul E, Denat Y. Proje tabanlı öğretimin öğrencilerin yaşam boyu öğrenme eğilimleri ve öz etkililik-öz yeterlilik algısına etkisi [The effect of project-based teaching on students? Lifelong learning trends and self-efficacy perception]. *Türkiye Klinikleri J Nurs Sci*. 2019; 11(3):273-80. [Crossref]
- Sherer M, Maddux JE, Mercandante B, Prentice-Dunn S, Jacobs B, Rogers RW. The self efficacy scale: construction and validation. *Psychological Reports*. 1982;51(2):663-71. [Crossref]

28. Baran L, Güneş Ü, Khorshid L. Hemşirelik öğrencilerinin öz yeterlilik düzeyleri ile psikomotor becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi [Investigation of the relationship between nursing students' self-efficacy levels and psychomotor skills]. *Life Sciences*. 2020;15(4):55-63. [[Crossref](#)]
29. Varghese RP, Norman TSJ, Thavaraj HS. Perceived stress and self efficacy among college students: a global review. *International Journal of Human Resource Management and Research*. 2015;5(3):15-24. [[Link](#)]
30. Roh YS, Issenberg SB. Association of cardiopulmonary resuscitation psychomotor skills with knowledge and self-efficacy in nursing students. *Int J Nurs Pract*. 2014;20(6):674-9. [[Crossref](#)] [[PubMed](#)]
31. Şimşek M, Çonoğlu G, Orgun F. Hemşirelik eğitiminde kazandırılması planlanan temel hemşirelik becerilerinin değerlendirilmesi [Evaluation of basic nursing skills planned to be acquired during nursing education]. *Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*. 2018;34(1):1-25. [[Link](#)]